

PT 966/
10

„MERCUR”
szerkesztésége.

I. évfolyam.

Kolozsvár. 1891 október 12.

I. szám.

MERCUR

SZÉPIRODALMI ÉS KERESKEDELMI IFJUSÁGI HETI LAP.

Előfizetési árak:

Egy negyed évre 60 kr.
Egy hóra 20 kr.

Megjelenik minden hétfőn.

Egyes szám ára 5 kr.

Olvasóinkhoz.

Jó hazafi csak az lehet, ki művelt. A külvilági fény, a laikus gondolkodás megbámulhat; de midőn házunk falai közé visszavonulunk, csak egy pont körül összpontosulhat eszméink, s ez az: jó hazafiak mind addig nem lehetünk, míg minden eszközt ki nem aknáltunk, mely művelté tessen. Művelni kell magunkat, hiszen annyi megannyi eszköz áll rendelkezésünkre, melyek által végcélunkat elérhetjük. Önképző-körök, olvasó-egyletek, lapok szerkesztése és tanulmányozása, mind támaszai lehetnek a cél megvalósítására.

Mi itt, midőn lapunkat saját körünkben kibocsátjuk szépirodalmi és kereskedelmi szaklap czimén, két nagy célú tüztünk munkásságunkhoz. Megmutatni irodalmi jártasságunkat, ismerni a puritán eszméket, magunkévá tenni a szépet, nemest és magasztost; másik, mint előre is jelezve volt kereskedelmi szak. Bátran síkra szállni pályánkon, mindenki, ki a kereskedelmi nemzedéknek azt lobbanatáná szemére, hogy csak anyagi javak után törekszik.

Nem célom megczáfolni ezen téves felfogást, bizom azt magára a ker. nemzedékre, legyen kemény bírása az ily kislelkűnek. Mert, mi nehezebb, mint művelt és szakképzett kereskedőnek lenni. Más pályán haladó a legszorultabb helyzetben is találhat kitérő mentő pontot hívatásában, de a kereskedő, ha műveltségéből, vagy szakismeretéből csak igen csekély is hiányzik, önmagának lehet gyakorta sirásója.

Szakképzettségünket kifejezni nem kis feladat, a ki igazán pályánkon akar haladni, annak törekedni kell mindkettőt megszerezni. Ezt a célú tüztük ki lelki szemeink elé, s a ki akar előre haladni, az mindig fog találni oly kérdéseket, cikkeket, melyek által képzettségét mindig fejlesztheti, s előmozdíthatja önműködését. Lehet, sokkal kisszerűbb-

ben lesz megoldva irodalmi és szak tárgyaink, mint azt ma a „Mercur” első számában elgondolni tudók. Ámde, vegye tekintetbe mindenki, kinek esetleg lapunk kezébe kerül, hogy nem bevégeztek, hanem olyanok készítik, látják el munkával, kiknek még igen, de igen sokat kell tenni arra, hogy kiképzésünk teljes legyen.

Ne mulasszunk el mit se, hogy megmutassuk, *komolyan gondolkodni, lelkesülni és dolgozni tudunk, akarattunk van*, s ha kell még a legnagyobb áldozatoktól sem rettenünk vissza. Legyen az áldozat bármily drága, legyen az akár önéletünk is, mert hisz akkor is példa lesz a jövőnek, hogy a hívatást kellően miként kell felfogni.

Nemes ifjuság! hozzád fordulunk teljes bizalommal, ki szívvel lélekkel tudsz lelkesülni mindazért a mi szép és nemes eszmét képez. S hisszük, mindannyian érdektünket jól felfogva igazat kívánunk és mondunk, törekedjék mindenki saját erején s igyekezzék megvalósítani nemes célunkat. Nehezebb valami nem létezik korunkban, mint a kitűzött eszmét diadalra juttatni. Mert a könnyű láng eloszlik észrevétlenül, a sivatagban bömbölő oroszlán ordítása elhangzik a nélkül, hogy élő által észrevehető lenne, azért legyen a lelkesedés vesta tűz keblünkben égjen s világítson mindig.

Pártoljuk tehát nemes ifjuság lapunkat, hogy bátran elmondhassuk ifjuságunkban: szent hazánk, megtevénk mindent, mit tőlünk követeltél, neked köszönjük midazt, a mit élvezünk, te tanítottál meg, mi módon kell jó hazafinak lenni, s mik az eszközök, melyekkel azt elérni lehet.

Műveljük azért magunkat, írjunk, s tegyünk meg mindent, hogy hozzád szent hazánk méltóak lehessünk. Ezennel lapunk első számát megnyitjuk.

A szerkesztőség nevében: *Kozma Ödön.*

Széchényi.

Szived szeretve csüggött a hazán
Mélyen szeretted őt és igazán,
Munkával telt el röpke életed,
Hogy hazádat boldoggá tegyed.

Egy eszme élt szivedben szüntelen
Segíteni lelkileg e nemzeten!
Hatalmas eszme, méltó volt hozzád,
Ki oly forrón szeretted a hazát.

Egyetlen vágy, mely szivedben honolt:
Hatalmas eszmédnek győzedelme volt
És szent eszmédnek győzedelmeim
Elérkezett e kornak szárnyain.

Igen érkezett! . . . mert nézd: e hon
Műveltségben hol áll. . . már mily fokon!
Egy óriásnak léptivel haladt,
És ez óriás . . . te valál magad.

De miért is van az, hogy meghalni kell,
Hogy sirba tér korán a hős kebel!?
Széchényi! mit szived egykoron úgy kívánt,
Most már virulni látnád szép hazád.

De nem haltál te meg . . . én úgy hiszem!
Hisz szellemed él! . . . s léng e nemzeten
És élni fog sok ezredéven át . . .
A mai magyar bujja a hazát!

ifj. B. K.

Ilonkáról.

(Rajz.)

Virágokkal benőtt nyárilak erkélyén ül Ilonka.
Bársony zsölye-szék támláján pihenteti szőke fejét,
mely a farsangi idény alatt sok szívet tudott sze-
relemre ébreszteni. Halvány az arcza, szemei ön-
tudatlanul bágyadtan pihennek azon ifju arczán, ki
előtte térdel.

— Mily gyönyörű az élet! suttogja méla
hangon. Mily szép itt minden. . .

Az ifju hallgat s nem felel.

— Oh Istenem be' kár itt hagyni a világot
ily fiatalon! . . .

— Ne így Ilonkám, ne így beszéljen! Az
ilyen beszéd fáj a szívnek, igaz hogy beteg, de
betegsége muló szeszélye a sorsnak, s utána an-
nál inkább örvendhet az életnek. . .

— Vigasztaljon, vigasztaljon barátom! Hisz
nekem jól esik hallani szavait, de ez mit sem segít.
Tudom nagyon jól, hogy az gyógyíthatlan. Meg-
halni most, mikor a földi élet édene tárja ki előttem

ajtóit. . . Itt hagyni önt kedves barátom, kit nagyon
szeretek és mindezt felcserélni egy szekrényvel,
mit koporsónak szoktunk nevezni. . .

Ilonka szempillái becsukodtak. . . Az erkély
párkányán ugrádozó fecskék megálltak, s kicsi
szemeikkel bámulták a pihenő tündéri szépséget.
Mig Ilonka kimerülve pihent, ifju barátja arczát
eltorzítá a visszafojtott fájdalom; tudta, hogy leendő
jegyesének napjai nagyon is meg vannak számlálva,
arczát kezei közé rejté és zokogni kezdett, mely-
nek okát csak az tudja elképzelni, kit hasonló sze-
rencsétlenség ért.

Ilonka tizenöt éves volt. Szép, gyönyörű,
miként a mythologia legszebb alakja, telve szere-
lemmel, mint Shakespeara Juliája.

A ritka szép virágot nem szokták eldugdosni,
hanem mutogatják, nem hagyják pihenni, gyönyör-
ködnek benne. . . S mi lesz ennek a következménye;
rövid élet, korai hervadás. Ilonka a télen minden
bálban jelen volt; a legfényesebbtől a legegyszerű-
bűbűig, mindenütt bámulták csoda szépségét. Kar-
ját könyedséggel tette tánczosa vállaira, s ha a
czigányra pillantott, mintha száz bankók hullot-
tak volna zsebébe, olyan vigan, keservesen vonó-
szakadtáig huzta.

Boldog volt az ifju, ki vele tánczolhatott.
De Ilonka mamája e boldogság közepette
nem gondolt a jövőre; Ilonka beteg lett, arca
megváltozott, bállokba nem mehetett — tehát nem
is tánczolt. A betegség fokozódott, de a mama
ezzel nem sokat bajlódott, mert így gondolkozott:
a hogy jött a betegség, úgy el is mulik, s örült
annak, hogy a sok bálba való járásnak is volt
haszna, mert kedves Ilonka leánya *menyasszony*
lett felgyógyulása után.

Keresztesy Sándor.

Néhány szó Magyarország fonó-szövő- iparáról.

Hazánk nemzetgazdaságának egyik legsöté-
tebb árnyoldala fonó- s szövő-iparunk, alig szorit-
kozik egy pár gyapju és szepesi lenszövő gyárra.
Hazai gyármánnyal a budapesti piaczon soha,
vagy nagyon ritkán találkozunk, mert gyáraink
vagy állami szállításra dolgoznak, vagy pedig cse-
kély termelésüket a termelési helyen fogyasztják
el. Ezen szomorú állapot annál visszatetszőbb, mert
hazánk a gyapoton kívül bőven el van látva a
szükséges nyers anyagokkal. Ugy az állam, mint
egyesek sokat foglalkoztak már a fonó- s szövő-
ipar meghonosításával, a forradalom előtt Kossuth
Lajos közreműködésével alakult «Iparvédő-egyesü-

let»-nek is ez volt célja, de ezen kísérletek még eddig nem vezettek eredményre. A sietségben gyakran nagyon rosszul választják meg az eszközöket, melyekkel célt érni akarnak. Így Budapest mellett, Újpesten alapított gyapot-szövőgyár rövid működés után kénytelen volt néhány év előtt üzemet beszüntetni, mert gyártmányai ár tekintetében nem versenyezhettek a cseh gyártmányokkal. Itt a telep helye volt nagyon rosszul megválasztva. Budapest környékén nagyon drága az élelem, s így a munkásnak nagy munkabért kell fizetni, a cseh gyáros pedig munkássának, ki egész családjával együtt dolgozik, hetenként alig fizet egy pár forintot. Ha ezen gyárat a felföldön vagy Erdélyben állítják fel, hol a munkabér nagyon csekély, talán még most is folytatná működését. Sokan kereskedőinket elítélik, hogy nem vásárolnak hazai gyárakban, ezen vád gyakran nagyon igazságtalan. Nagyobb kereskedő szükségletét egyik gyárunk sem képes teljesen fedezni, ha pedig szükségletét részben hazai, részben külföldi áruval fedezi, akkor a hazai, mely nagyobb részt drágább, hosszabb ideig raktáron marad, s a kereskedő kamatait emészti fel. Volt alkalmam ezt egy elsőrangú budapesti nagykereskedőnél tapasztalni. Ezen czég Weiner Károly és társa késmárki lenszövő-gyárából nagy mennyiségű gyönyörű szép damaszt asztali készletet vásárolt, de ezek nagyobb árok miatt csak lassan keltek, s nagy részök megmaradt jövő évre, jövő évben még lassabban keltek, mert a cseh gyártmányok még olcsóbbak lettek, mint az előző évben voltak, miután évről-évre olcsóbbodnak. A raktáron levő hazai gyártmányok azonban régi árúban maradtak, nem számítva a kamatvesztéséget. Ezen árú most holt tőkét képez, ára aránytalanul nagyobb az újabb gyártmányoknál, s így évenként csak egyszer a leltározásnál kerül kézbe. Ilyen tapasztalatok után egyik kereskedő sem tesz újabb kísérletet honi gyártmányokkal. Csak egy cikkekkel vagyunk versenyképesek, t. i. kékfestő kelmékkel, nem tartozik ugyan a fonó- s szövő-ipar körébe, de minthogy a len és gyapot-szövetek további feldolgozását képezi, felemlitem. A fővárosban három, Székes-Fehérvárt pedig egy nagy, azonkívül úgy a fővárosban, mint vidéken számos kisebb kékfestő-gyárral birunk, melyek még kivételre is dolgoznak. Mindegyiknek van egy egy cikke, melynek készítésében utolérhetetlen, s mégis ezen cikkekben is nagy a behozatal.

Ezeket akartam röviden a fonó- s szövő-ipar szomorú állapotáról hazánkban mondani, sokat irtak s beszéltek már e tárgyról, tehát ujat nem igen mondhattam, következő cikkemben, mikor a szük-

séges statisztikai adatoknak birtokában leszek, behatóbban fogok e fontos kérdéssel foglalkozni.

Grün Ignác.

Valami az ujságokról.

Az ujság a mai kor műveltsége, igen műveltségnek nevezem, mert hány embert emel fel ama színvonalra, hol kiképzett fogékonyságot tanúsíthat az általános kultúra minden jelensége iránt. Röviden egybefoglalva az ujság története ez: Már az ó-korban ismerték, első lap volt a világon az „*Annalles Maximi*“ szerkesztője Pontifex Maximus volt, e lap 4—5 századon keresztül változatlan alakban jelent meg; később helyettesítették az „*Acta populi romani diurna*“ című lappal. Romának tehát időszámításunk kezdetén már rendes ujsága volt. A könyvnyomtatás feltalálásával inkább napfényre került az ujság ügy. Stassburgban jelent meg az első német lap 1609-ben. Magyarországon az első lapot latin nyelven Bél Mátyás szerkesztette 1721—22-ig „*Nova Posoniensia*“ címmel. Az első magyar lapot Ráth Mátyás szerkesztette «Magyar Hirmondó» címmel.

Mindezek azonban heti, vagy bizonyos időszak szerint megjelenő lapok vptak; az első napilap Lipcsében jelent meg német nyelven.

Hogy miképpen terjedett fel az ujság Európában a statisztika a következőkép beszél: Párisban 1600 lap jelenik meg, melyek közt legelterjedtebb a „*Le Petit journal*“, mely 1887-ben 887 ezer példányban jelent meg, Az angol lapok közül legelterjedtebbek a „*Standard*“, a „*Times*“ stb. A német folyóiratok közt a „*Modezeitung*“, a „*Gartenlaube*“, az „*Über Land und Meer*“, a „*Bazár*“, a „*Fliegende Blätter*“ a leghiresebbek.

Hazánkban a hirlap irodalom az utóbbi tíz év alatt igen nagy lendületet vett 1889-ben 1600 féle lap jelent meg. Legelterjedtebbek a „*Képes családi lapok*“, a „*Vasárnapi ujság*“, a „*Magyar Salon*“; napi lapjaink közül: az „*Egyetértés*“, a „*Pesti Napló*“, a „*Budapesti Hirlap*“, a „*Nemzet*“, a „*Budapest*“, „*Magyar Hirlap*“, „*Fővárosi Lapok*“.

K. S.

Kérdések.

Nemzetgazdaságtanból. 1. Mily befolyással lenne az egységes pénzrendszer a kereskedelemre? 2. Milyen lehetne Magyarország gyáriparát előmozdítani? (R, E.)

Magyar irodalomból. Mi következménye, s mily hatása volt a magyar testőrök mozgalmának az irodalmunkra? (K. Ö.)

Történelemből. XVI. Lajos uralkodása miért volt befolyással a francia forradalomra? (R. E.)

Árúisméből. Tárgyaltassék a rizs-termelés két módja közti különbség, s azoknak előnyei, hátrányai. (R. E.)

Földrajzból. 1. A Gibráltár szoros Angolország helyzetére minő befolyással van? (K. Ö.)

2. Minő előnyöket nyerne a panamai földszoros átvágásával a világkereskedelem? (R. E.)

Természettanból. Egy papirlap megmelegítve s hideg falra nyomva ott marad. Mi okozza ezt? (B. J.)

(A feleletek a fentt irt kérdésekre legkésőbb péntek déli 12-ig a szerkesztőséghez beadandók.)

Reich Ernő,
rovatvezető.

Apróságok

Ha tengerre mégy és sirályok jönnek lengő csolnakodra
Tudod, hogy közelg a felfalni akaró hullámok tábora:
Sok minden van még mi így következik e végtelen világon
Az emlékezés is csak hű barátságából folyhat ki barátom.

Ha majd az életnek virágzó kertjében beteheted lábad,
Ne tedd a feledés futó szekerére a te Tituszodat.

P. T.

Az életnek egyszer van nyár,
S mikor eltöltöd a nyarat,
Csak a száraz lombja marad.

Legföltöb kincs a becsület
Ha egyszer elvesztetted
Mindent elvesztettél.

Ha nem igaz hozzád akaratom
Ne legyen mig élek egy jó napom.

Ész, erő, akarat
Férfi! ez legyen jelszavad.

Elélhetünk minden öröm, de nem minden remény nélkül.

A szerelem megfordított hidegtelelés. előbb forró, aztán hideg

Két jó van, mi fölött a sorsnak nincs semmi hatalma:
szorgalom és erény! Földön az, égben ez áld.

Villám gyorsan száll el
Egy nap után a másik
Szivem, lelkem mégis
Mind előbbre vágyik!...
Lázás epedéssel
A jövőt úgy várom
Valjon teljesül-e
Az én sok szép álmom?

A leánynak a bánatból csak annyi kell, a mennyi szépít.

Mi mindig csak a jövőnek élünk; a mi életünk olyan,
mint egy zeneestélyen a hangolás, midőn a hangverseny elmarad.

Alig vannak olyanok, kik nem szégyenlenék, hogy szerették egymást, ha egyszer szerelmük meghült

Hogy kívánhatjuk másoktól titkaink megőrzését, ha azokat magunk sem tudjuk megőrizni.

A világ az élet után jön. De hol végződik az élet?
Mondom hogy a világ semmi!!

Bizonytalanságunk igazolja másoknak családságát.

P á r h u z a m.

Hányszor mondta és fogadta
Esküvel, hogy szeret!
S egy hajfürttel tüntetett ki
Hozzám mégis csalfa lett.

De miként is lehetett volna
A szerelem hű és igaz
Mikor hamis hajfürt is — talán,
Melyet adott a ravasz.

B u z g ó s á g.

Ájtatos hívők sorában
Ülök az isten házában
Szivembe vésvé minden szót,
Hallgatom a prédikatiót

S mit magamtól alig vártam
Teljesen magamba szálltam:
A pap husz szót alig monda
És én alszom, mint a b u n d a.

A l á t s z a t c s a l.

Méla éj van. Ablakából
Kitekint egy leányka
Ajka nyílik, sohaj lebben
Vajh! szivét mi bántja?!

A látszat csal: nem sohajtott
Bánat nincs szivében
Csak álmos az istenadta
S á s í t szörnyüképen.

Sok panaszt hallottunk az ifjuság részéről, hogy a könyvveltanhoz használni szokott vonalzott papírok a kereskedésekben nem kaphatók mindenféle alakban és e mellett drágák is. Ennél fogva ajánljuk az ifjuságnak a főtéren lévő Keresztesy Pál nagy papírüzletét, hol közbenjárásunk következtében mindenféle könyvvelti papírok készítették és a legolcsóbb áron kaphatók. A szerk.

Szerkesztői üzenetek.

K. Á. Birálaton alól álló tollkísérletre nem adhatunk bírálatot. Munkája „Ősz“ ezimel már sok helyt és sokféleképen megjelent, sajnálatunkra az „enyészet kosarába“ került. A „Talányok“ és „Nők albuma“ czim alatt beadottak szintén nem közölhetők. Próbáljon egyebet, hátha sikerül.

G. N. „Ugy szeretlek“ elég jó, csak azt kérdezzük sajátja? Még utánna nézünk, s lehet a következő számban közölni fogjuk

Ifj B. K. Bevált. köszönjük szépen. Kérjük még közreműködését.

Posztószél. (I. Z.) Sajnálatunkra nem adhattuk hely szüke miatt ki csinos kis dolgozatát, hanem jövőre számíthat

Főszerkesztő: **Keresztesy Sándor.**
Segédszerkesztők: **Grün Ignác, Kozma Ödön, Reich Ernő, Rottstein Samu.**

~~Előfizetések Keresztesy Pál úr papír-üzletében~~
~~Kolozsvárt, főtér 10 sz. alatt elfogadtatnak.~~